

Christer Nilsson
Institutionen för växtvetenskap, SLU
Box 44
230 53 Alnarp

Riskindikatorer för bekämpningsmedel på gårdsnivå

IVT lämnar nedan inledande synpunkter på den första versionen av utredningen, daterad den 22 januari 2002.

IVT prioriterar arbetet för fortsatt minskning av risker vid användning av växtskyddsmedel. Som exempel kan nämnas IVT:s kampanj ”Akta vattnet” i början av 90-talet, engagemanget i Odling i Balans såsom en av initiativtagarna samt stöd till forskning gällande biobäddar och studier av förekomst av rester av växtskyddsmedel i vatten.

Kampanjen ”Säkert Växtskydd” är ett annat exempel på utbildningsprogram som IVT har deltagit i och som lett till ytterligare förbättringar av hanteringen av växtskyddsmedel på lantbruken.

Växtskyddsbranschen ställer sig positiv till behovsanpassning av användningen av växtskyddsmedel och principerna för integrerad bekämpning. Nyttan och behovet av växtskyddsmedlen inom ett uthålligt jordbruk för att säkerställa den framtida livsmedelsproduktionen måste vägas samman med bedömningen av de potentiella riskerna. Fortsatt riskminskningsarbete måste göras med beaktande av behov och nytta.

Nu diskuteras fortsatt arbete för riskminskning och hur det bör planeras. Riskindikatorer på gårdsnivå har föreslagits som en möjlig metod för lantbrukaren att följa miljöarbetet på den egna gården. IVT är tveksamma till produktrelaterade riskindikatorer eftersom vi anser att indikatorerna, som baseras på labdata och därmed ofta inneboende egenskaper, inte säger så mycket om de faktiska riskerna vid användningen av ett medel i en viss given situation. IVT har tidigare då denna fråga diskuterats påpekat risken att ett växtskyddsmedels egenskapsprofil blir otydlig om olika parametrar vägs samman till en indexsiffra. Val av medel utifrån en indexsiffra kan t o m medföra en skenbar miljöförbättring på papperet men i stället beroende på de specifika förhållanden att en sämre lösning har valts.

IVT anser att utveckling av ett hanteringsindex på gårdsnivå enligt förslagets sida 6 bör prioriteras framför ett produktrelaterat miljöindex. Tillgänglig forskning t ex resultaten från Vemmenhögprojektet visar att punktkällor är en betydande orsak till fynd av rester av växtskyddsmedel i vatten.

Andra synpunkter IVT har framfört vid olika tillfällen är att ett indicatorsystem inte får utvecklas till en andra registreringsprocess och att strävan måste vara att ett eventuellt system för riskindikatorer ska vara EU-harmoniserat.

IVT ifrågasätter ur vetenskaplig synvinkel om det föreslagna sättet att mäta risker är korrekt. Det man anger är potentiella/möjliga risker genom ett antal inneboende egenskaper hos ett bekämpningsmedel. En potentiell risk utgör emellertid inte någon egentlig risk utan att en verklig exponering inträffar. Det finns ett stort antal andra faktorer/egenskaper som omöjliggör en exponering för de angivna möjliga riskerna. Dessa faktorer har i förslaget inte tagits hänsyn till. Varje riskfaktor måste modifieras med avseende på möjlig exponering för att de angivna riskindexen skall vara meningsfulla. Att gå tillbaka till KemI's tidigare s.k. stupstockskriterier utan hänsyn till exponering vore att ta ett långt steg tillbaka ur vetenskaplig synpunkt och i direkt konflikt med nu gällande lagstiftning (91/414/EEC) avseende godkännande av bekämpningsmedel. I denna lagstiftning finns noggrant angiven en steg-för-steg procedur. För varje potentiell riskfaktor skall exponering beräknas och verklig risk bedömas med hänsyn till möjlig exponering. Vid tveksamhet skall verklig exponering visas i t.ex. modellförsök. Detta förfarande finns inte angivet i förslaget. Därför kan mycket stora felaktigheter uppstå vid denna typ av förenklad riskuppskattning.

Enligt vad IVT erfar finns det nu en önskan inom lantbrukets organisationer att utvärdera användbarheten av ett indicatorsystem som praktiskt verktyg i lantbrukarens miljöarbete. Eftersom införande av riskindikatorer för växtskyddsmedel givetvis får stora konsekvenser för såväl lantbruket som IVT-företagen ställer IVT krav på en grundlig utvärdering av den tänkta modellens vetenskapliga hållbarhet innan något system lanseras i stor skala i det svenska jordbruket. Olika aktörer med varierande bakgrund, kunskaper och syften kan komma att använda ett indicatorsystem på andra sätt än de ursprungligen avsedda med svåröverskådliga följder för svenskt lantbruk.

IVT föreslår att nästa steg i projektet "Riskindikatorer för bekämpningsmedel på gårdsnivå" ska vara en vetenskaplig utvärdering av den modell som slutligen föreslås. En expertgrupp där representanter för IVT-företagen ingår bör delta i utvärderingsarbetet. Denna utvärderingsfas bör också omfatta en granskning av hur jämförbara data i registreringsunderlagen egentligen är. Denna granskning bör utföras av Kemikalieinspektionen som har tillgång till företagens registreringsdokumentation.

En av de viktigaste faktorerna att diskutera för en sådan expertgrupp kommer att bli en modell avseende risken för utlakning till dräneringsledning/grundvatten. Det är IVT's absoluta uppfattning och erfarenhet att den föreslagna modellen GUS eller någon annan enkel modell baserad på enskilda inneboende egenskaper inte ger en säker gradering av verkliga risker. En bedömning av verklig risk måste vara baserad på en steg-för-steg bedömning av verklig exponering avseende den potentiella risken i enlighet med gällande lagstiftning (EU) och vetenskaplig grund. Härvid skall naturligtvis även hänsyn tagas till en alltmer omfattande dokumentation avseende verkliga s. k. monitoringstudier. Samma krav måste ställas med avsikt på bedömning av tid för nedbrytning i jord (DT_{50}) där laboratoriestudier ofta kraftigt avviker från

verkliga fältstudier eftersom labstudier kan utesluta ett flertal väsentliga nedbrytningsvägar (t.ex. fotonedbrytning) och att jordens biologiska aktivitet under labförhållanden ofta är väsentligt lägre än under fältförhållanden. Dessa typer av allvarliga felaktigheter i riskbedömning måste förhindras. Underlag finns tillgängligt i registreringsdokumentation och KemI's utvärderingar.

IVT föreslår att ett lämpligt antal lantbrukare på pilotgårdarna inom Odling i Balans provar systemet då en första översyn gjorts av jämförbarheten av data i registreringsunderlagen. IVT:s bedömning är att indikatorerna tidigast kan utprovas i praktiken till odlingsäsongen 2003. Ett hanteringsindex däremot bör kunna provas och utvärderas redan under innevarande år.

IVT anser att den föreslagna modellen för sammanvägning av index som beskrivs i rapporten är missvisande, se sammanfattningen sid 1.

"Den del som representerar inomfältsegenskaperna kan därmed ges dimensionen av "decimalerna" på läckagedelen av nyckeltalet"

Ovanstående gäller enbart om delindex för inomfältsegenskaperna är låga eftersom de annars får en heltalsdel som kommer att misstolkas såsom bidrag från läckageindex.

Sammanfattning

- Utveckling av ett hanteringsindex på gårdsnivå bör prioriteras framför ett produktrelaterat miljöindex
- Ett indicatorsystem måste vara riskbaserat och ej som i det här föreliggande förslaget baserat på inneboende egenskaper
- IVT anser att om delindex för läckage och inomfältsegenskaper beräknas bör dessa inte läggas ihop, utan uttryckas var för sig
- En expertgrupp där växtskyddsbranschen har representanter bör tillsättas för utvärderingen av modellens vetenskapliga hållbarhet innan modellen provas i stor skala i det svenska lantbruket
- Ett system för riskindikatorer får inte bli en andra registreringsprocess
- Strävan måste vara att en EU-harmonisering kommer till stånd

Avslutningsvis vill IVT framhålla vikten av att samtliga aktörer som berörs av frågan är överens om utformningen av ett eventuellt system för riskindikatorer för att det verkligen ska vara av godo för lantbruket och leda till fortsatt riskminskning vid användandet av växtskyddsmedel.

IVT ber att få återkomma med fler detaljsynpunkter under fortsättningen av projektet.

För IVT

Med vänliga hälsningar

Cecilia Ljunggren